

Одеса 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТА СПРАВЛЯННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	7
1.1. Економічна сутність податків та податкової системи	7
1.2. Податок на доходи фізичних осіб: еволюція розвитку та економічна сутність	14
1.3. Нормативно-правове регулювання справляння податку на доходи фізичних осіб.....	18
РОЗДІЛ 2 ОЦІНЮВАННЯ РОЛІ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	25
2.1. Моніторинг фіскальної ролі податку на доходи фізичних осіб у доходах Зведеного бюджету України, 2012-2016 рр.....	25
2.2. Аналіз соціальної ролі податку на доходи фізичних осіб в Україні, 2012-2016 рр.....	33
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....	43
3.1. Можливості адаптації зарубіжного досвіду справляння податку на доходи фізичних осіб в Україні.....	43
3.2. Шляхи підвищення фіскальної та соціальної ролі податку на доходи фізичних осіб в Україні	49
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Актуальність теми дослідження Податок на доходи фізичних осіб є основним бюджетоутворюючим податком, який відіграє значну роль у перерозподілі доходів громадян та забезпеченні фіскальної достатності бюджету. За допомогою даного податку держава має можливість впливати на рівень доходів і накопичень громадян, він є соціальним регулятором, так як перерозподіляє доходи кожного члена суспільства, під час його сплати формуються взаємозв'язки платників з державою, так як кожен з них стає учасником бюджетного процесу щодо формування доходів держави. Проблема оподаткування доходів фізичних осіб була завжди актуальною, що зумовлено його значенням.

В сфері оподаткування доходів фізичних осіб заслуговують на увагу праці таких науковців, як: Т. Чижикова, М. Сидорович, К. Безверхий, В. Вишневський, А. Соколовська, Л. Шаблиста, І. Чугунов, С. Юрій та інших.

Нестабільність чинного податкового законодавства потребує подальшого дослідження проблеми механізму нарахування та стягнення податку на доходи фізичних осіб, який базувався б на діючих законних правилах, актуальних ставках оподаткування та можливостях щодо використання зниження бази оподаткування певним категоріям платників (застосуванням податкової соціальної пільги), виявлення впливу змін податкового законодавства на суму надходжень від даного податку до бюджету.

Метою дослідження є оцінювання фіскальної та соціальної ролі податку на доходи фізичних осіб у податковій системі України та розробка пропозицій щодо її підвищення.

Завдання дослідження:

- розглянути теоретичні засади податкової системи;
- розглянути теоретичні аспекти податку на доходи фізичних осіб та проаналізувати еволюцію його розвитку;

— розглянути нормативно - правове регулювання справляння податку на доходи фізичних осіб;

— здійснити оцінювання фіскальної роль податку на доходи фізичних осіб в Україні;

— проаналізувати соціальну роль податку на доходи фізичних осіб в Україні;

— дослідити зарубіжний досвід справляння податку на доходи фізичних осіб та виявити можливості його адаптації в Україні;

— запропонувати шляхи підвищення соціальної та фіскальної ролі податку на доходи фізичних осіб в Україні.

Об'єктом дослідження є процес справляння податку на доходи фізичних осіб.

Предметом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі справляння податку на доходи фізичних між державою та платником податків.

Методи дослідження. Методи дослідження, що було використано у дослідженні: історичний метод (при дослідженні еволюції становлення податку на доходи фізичних осіб); метод синтезу (при дослідженні можливостей адаптації зарубіжного досвіду); статистичні методи (при дослідженні динаміки та виявленні тенденцій розвитку оподаткування доходів фізичних осіб); та інші.

Інформаційна база. Інформаційною базою дослідження є: законодавчі акти України з питань оподаткування, Податковий кодекс України, дані Державної служби статистики України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань справляння податку на доходи фізичних осіб, Інтернет.

Обсяг і структура магістерської роботи. Випускна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 69 сторінок. Робота містить 1 таблицю і 15

ВИСНОВКИ

Податок на доходи фізичних осіб – одне з основних джерел доходів бюджету держави, яке використовується для регулювання доходів і накопичень різних соціальних груп населення.

Проведений аналіз фіскальної ролі податку на доходи фізичних осіб свідчить про суттєву роль податку на доходи фізичних осіб у доходах зведеного бюджету України. Питома вага даного податку за період з 2012-2016 рр. коливалась від 15,2% до 17,72%. Зменшення питомої ваги податку у 2015 році було обумовлено: зростанням питомої ваги неподаткових надходжень у доходах зведеного бюджету з 17,6% до 21,5%; збільшенням питомої ваги акцизного податку на 0,8 % [7]; збільшенням надходжень плати за землю на 22,7%.

Питома вага податку на доходи фізичних осіб відносно ВВП складала протягом 2012-2016 р.р. приблизно 5%, що характеризує податок на доходи фізичних осіб як стабільне джерело доходів бюджету. В структурі податкових надходжень до зведеного бюджету податок на доходи фізичних осіб займає значну частку, яка коливається в середньому від 18 до 21,32%

Структура податку на доходи фізичних осіб свідчить про переважання надходжень саме податку із заробітної плати. Отже зростання мінімальної заробітної плати та середньої заробітної плати по країні, призводить до суттєвих змін надходжень податку на доходи фізичних осіб до Зведеного бюджету України.

Важливими показниками, що характеризують особливості формування надходжень від податку є податок на доходи фізичних осіб на 1 людину і 1 працюючого. Якщо в 2012 році це відношення було 2,24 до 1, то у 2016р. воно становить майже 3 до 1, що може свідчити про приховування доходів громадян, які офіційно не зайняті, але при цьому активно працюють в тіньовому секторі

економіки. Збільшення податку залежить від зростання рівня мінімальної заробітної плати в країні.

Проведене дослідження показало, що дохід, який залишався у розпорядженні фізичної особи протягом 2012-2018 рр. суттєво менший за прожитковий мінімум. Лише 2017 р. та 2018 р. свідчать про перевищення заробітної плати, яка залишається у розпорядженні фізичної особи над прожитковим мінімумом. Це обумовлено суттєвою розбіжністю між мінімальною заробітною платою та прожитковим мінімумом, а саме:

2017 р.: МЗП – 3200 грн., прожитковий мінімум – 1600 грн. на 1 січня;

2018 р.: МЗП – 3723 грн., прожитковий мінімум – 1762 грн. на 1 січня.

Ефективна ставка податку становила за аналізований період від 4,84% до 6,97%. У той час як нормативна ставка у 2016 р. складала 18 %. Отже такий суттєвий розрив між нормативною та ефективною ставкою свідчить про наявність податкових соціальних пільг, про наявність інших знижених ставок податку: 0%, 5%. А також про ухилення від оподаткування.

В результаті проведеного дослідження було виявлено недоліки податку на доходи фізичних осіб, які в першу чергу пов'язані з соціальною роллю податку. Трансформаційні перетворення на шляху до соціально орієнтованої ринкової економіки України вимагають становлення такої системи оподаткування доходів фізичних осіб, елементи якої б відповідали сучасним принципам оподаткування, визначеним цілям економічної політики, світовим тенденціям та будувалися з урахуванням існуючих соціально-економічних умов.

Основними напрямками вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб в Україні є:

1. Необхідно відмовитися від спроб суто фіскального підходу до наповнення бюджету. Основним критерієм має слугувати максимізація функції суспільного добробуту.

2. Потрібно виправити недоліки чинного законодавства щодо оподаткування доходів фізичних осіб, включаючи порушення існуючої ієрархії доходів. Для цього слід замінити податкову соціальну пільгу на неоподатковуваний мінімум доходів громадян (у розмірі, не меншому ніж прожитковий мінімум), що змусить уряд дотримуватись його законодавчо встановленого розміру, встановленого на відповідний бюджетний рік, або хоча б поетапно до нього наближатися, та відновити економічну суть цього терміну, якою є мінімальна сума видатків на просте відтворення спроможності людини до праці.

3. Система оподаткування доходів громадян має бути прогресивною, однак прогресія повинна бути розрахована таким чином, щоб ураховувати реальний, наявний у цей час діапазон доходів громадян. Така система відповідає умовам ринкової економіки, дозволяє більш справедливо розподілити податковий тягар між високо- та низькодоходними верствами населення.

4. Реформування оподаткування доходів фізичних осіб має відбуватися в комплексі з реформуванням усього податкового навантаження на фонд оплати праці, щоб мати оптимальне податкове навантаження й повну легалізацію доходів громадян.

5. Запровадження системи оподаткування доходів за класами, на прикладі досвіду Німеччини. В межах даного підходу можливе стягнення податку враховуючи соціально-громадянський статус фізичної особи, а саме: неодружені працюючі без дітей; неодружені, розлучені, овдовілі; одружені, при умові, що в сім'ї працює один із подружжя; а якщо працюють обоє, то один із них може за спільною згодою перейти до V класу; працюють обоє з подружжя, але оподатковуються нарізно; одружені працюючі, один із них оподатковується за умовами III класу; працюючі, котрі одержують заробітну плату в декількох місцях.

Загалом, реформування податкової системи в частині справляння податку з доходів фізичних осіб повинні стосуватись повнішої реалізації фундаментальних принципів прибуткового оподаткування, властивих соціальним державам, зокрема: принципу тотальності (стягнення податку з усіх видів доходів); принципу нейтральності; принципу оподаткування бруто-доходу; принципу доступності

Список використаних джерел

1. Безверхий К. адміністрування ПДФО у 2016 році: новації законодавства [Електронний ресурс] / К. Безверхий. – Науково-практичний журнал «Бухгалтерський облік і аудит». - №12. – 2015р. – С. 26-35.
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456_VI
3. Бюджетний Моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2012-2016 рр. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт інституту бюджету та соціально-економічних досліджень. – Режим доступу :www.ibser.org.ua/news/435/lang=ua.
4. Василик О.Д. Теорія фінансів: підруч. / О.Д.Василик. – К.: НІОС, 2000. – 416с.
5. Виконання Державного бюджету України / 2012 / Річний звіт / [Електронний ресурс] / Державна казначейська служба України. — Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=166315>
6. Виконання Державного бюджету України / 2013 / Річний звіт / [Електронний ресурс] / Державна казначейська служба України. — Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=187793>
7. Виконання Державного бюджету України / 2014 / Річний звіт / [Електронний ресурс] / Державна казначейська служба України. — Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=187793>
8. Виконання Державного бюджету України / 2015 / Річний звіт / [Електронний ресурс] / Державна казначейська служба України. — Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=187793>
9. Виконання Державного бюджету України / 2016 / Річний звіт / [Електронний ресурс] / Державна казначейська служба України. — Режим доступу : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=187793>
10. Греченко А. В. Виникнення і розвиток податку з доходів фізичних осіб до Першої світової війни / В. А. Греченко, В. В. Греченко // Вісник

Харківського національного університету внутрішніх справ. - 2010. - № 2. - С. 23-30. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2010_2_5

11. Довгалюк В.І., Ярмоленко Ю.Ю. Податкова система: Навч. посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 360 с.

12. Зверяков М. І. Пізнавальний потенціал політичної економії [Текст] / М. І. Зверяков // Економічна теорія . – 2012. – № 3. – С. 5–14.

13. Іванов Ю.Б. Податкова система: підруч. / Ю.Б.Іванов, А.І.Крисоватий, О.М.Десятник. – К.: Атіка, 2006. – 920с.

14. Краснокутська Л. Податок з доходів фізичних осіб / Л.Краснокутська // Праця і зарплата. – 20012. – №33(421). – С.23.

15. Крисоватий А.І. Державна податкова політика і система податків / А.І.Крисоватий // Фінанси України. – 1998. – №1. – С.64-68.

16. Литвиненко Я.В. Податкові системи зарубіжних країн: навч. посіб. / Я.В.Литвиненко, І.Д.Якушик. – К.: МАУП, 2004. – 208с.

17. Луніна І. Податкова політика України у контексті створення умов для економічного зростання / І.Луніна // Економіка України. – 2000. – №9. – С. 37-48.

18. Молдован О. Податок на доходи фізосіб: бідним бути дорого [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2010/12/17/262454/>

19. Налоговая система Украины: учеб. пособие / М.В.Гриджина, В.Б.Тропина, Н.И.Вдовиченко, А.В.Калина. – К.: МАУП, 2003. – 144с.

20. Налогообложение: теории, проблемы, решения / В.П. Вишневский, А.С. Веткин, Е.Н. Вишневская и др.; под общ. ред. В.П. Вишневого. - Донецк: ДонНТУ, ИЭП НАН Украины, 2006. - 504 с.

21. Олійник О.В. Податкова система: навч. посіб. / О.В.Олійник, І.В.Філон. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 456с.

22. Офіційний сайт Державної служби статистики – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

23. Офіційний сайт Міністерства фінансів України – [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.minfin.gov.ua

24. Пансков В.Г. О принципах налогообложения физических лиц / В.Г.Пансков // Финансы. – 2008. – №1. – С.28-33.
25. Панура Ю.В. Узагальнення наукових підходів до визначення сутності податків та їх систематизації / Ю. В. Панура // [Наукові записки \[Національного університету "Острозька академія"\]. Сер. : Економіка](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2013_21_41). - 2013. - Вип. 21. - С. 181-184. . - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2013_21_41
25. Пислиця А. В. Еволюція наукових поглядів на трактування ефективності акцизів / А. В. Пислиця // Інвестиції: практика та досвід - 2015. – Вип. 23 – С. 103-110
26. Податківці у січні donaxували більше 140 тис. грн. податку на доходи фізичних осіб. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kolomyya.org/se/sites/pb/43180/>
27. Податкова система України: підруч. / В.М. Федосов, В.М. Опарін, Г.О. П'ятаченко [та ін.]; за ред. В.М. Федосова. – К.: Либідь, 1994. – 404с.
28. Податкова система: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Лютій І. О., Демиденко Л. М., Романюк М. В. та ін.]; За ред. І.О. Лютого. - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 456 с.
29. Податкова система: Навчальний посібник/ [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.]; заред. В.Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
30. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sta.gov.ua/tax/control>.
31. Помулева В. М. Соціальні аспекти податку на доходи фізичних осіб: світовий та вітчизняний досвід / В. М. Помулева // [Сталий розвиток економіки](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_1_78). - 2013. - № 1. - С. 354-357. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_1_78
32. Рудая М. І. Посилення фіскальної ефективності податку з доходів фізичних осіб / М. І. Рудая // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2008. – №.1 – С. 118-124.

33. Рудая М. І. Фіскальна ефективність податку з доходів фізичних осіб при формуванні бюджетів місцевого самоврядування / М. І. Рудая // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). – 2010. – №1 (48). – С. 123-130.

34. Світовий досвід оподаткування: Великобританії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/>

35. Світовий досвід оподаткування: Канада [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/israel>

36. Світовий досвід оподаткування: Німеччина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/germany/>

37. Світовий досвід оподаткування: США [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sts.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/mijnarodniy-dosvid-rozvitk/svitovui-dosvid/USA/>

38. Славкова А.А. Особисте прибуткове оподаткування та шляхи його вдосконалення в Україні: дис. кандидата економ. наук: 08.00.08 / Славкова Алла Аркадіївна. – К., 2012. – 289 с.

39. Слухай С.В. Формування доходів місцевих бюджетів у контексті трансформації податкової системи / С.В.Слухай, Н.Я.Здерка // Фінанси України. – 2006. – №5. – С. 12-20.

40. Соколовська А. М. Концепція ліберальної податкової реформи: доцільність і можливість реалізації в Україні [Текст] / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2015. – № 12. – С. 12-31.

41. Соколовська А.М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://me.kmu.gov.ua/file/link/82203/file/sokol_7_06_U.pdf

42. Соколовська А.М. Основи теорії податків: Навч.посібник. - К.: 2010. - 326 с.
43. Субботович Ю.Л. Податок із доходів фізичних осіб у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів / Субботович Ю.Л. // Економіка АПК. - 2009. - №4. – С. 81 - 92.
44. Тимошенко О. В. Світовий досвід прибуткового оподаткування населення / О. В. Тимошенко // Наукові праці НДФІ. – 2004. – №1-2. – С. 51-59
45. Ткаченко Н. М. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність: [навч.-метод. посібник] / Н. М. Ткаченко, Т.М. Горова, Н.О. Ільєнко; Під загальною редакцією Н. М. Ткаченко. – К. : Алерта, 2004. – 554 с.
46. Ткаченко Н. М. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність: навчально-методичний посібник / Н. М. Ткаченко., Т. М. Горова, Н. О. Ільєнко – К.: Алерта, 2004. – 554 с
47. Тулуш Л. Д. Формування механізму оподаткування доходів від ведення особистого селянського господарства / Л. Д. Тулуш // Наук. вісн. Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2010. – № 1(48). – С. 144-151.
48. Ціна держави [Офіційний сайт]: <http://cost.ua/budget/revenue/#29>
49. Чижова Т.В. Податок на доходи фізичних осіб: наукові постулати та практичні аспекти функціонування [Електронний ресурс] / Т. В. Чижикова. - Науковий вісник Херсонського державного університету. – Випуск 6. - Ч.5. – 2014р. – С. 103-106. Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/280.pdf
50. Шаблиста Л.М. Податки як засіб структурної перебудови економіки / Л.М.Шаблиста. – К., 2000. – 218с.
51. Шаблиста Л.М. Податкова політика України в трансформаційний період / Л.М.Шаблиста // Актуальні проблеми економіки. – 2001. – №3-4. – С.26-33.
52. Швабій К. Оподаткування доходів населення: проблеми науки та практики. – Ірпінь : Вид-во Нац. унту ДПС України, 2009. – 296 с.

53. Шевчук І.В. Напрями вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб / І.В.Шевчук // Наука й економіка. – 2008. – Вип. 1 (9). – С.98-103.

54. Шевчук І.В. Шляхи зростання фіскального значення оподаткування доходів фізичних осіб / І.В.Шевчук // Матеріали 4-ої міжфакультетської наук.-практ. конф. молодих вчених, (30 травня 2008 р.). – Житомир: Вид-во „Державний агроекологічний університет”, 2008. – С.283-286.

55. Юрій С.І. Фіскальна і стимулююча ефективність спрощених режимів оподаткування для приватних підприємців / С.І.Юрій, О.Р.Квасовський // Фінанси України. – 2002. – №8. – С.63-70.